

VERASET VE MİRAS SEBEBİYLE İSTİHKAK

DAVALARI (1)

Ali Himmet BERKİ

Bu Dergide yayınlanan bir makalemizde veraset ve miras mefhumlarını ve bu davalara ait bazı meseleleri yazmış, veraset senetlerinin tarihiyle derece-i kuvvet ve vüsûkunu ve bu usulü kabule sevk eden sebep ve mülâhazaları izah etmiştik. Bu kısımda Medeni Kanunun «Miras Sebebiyle İstihkak Davası» unvanı altında tanzim eylediği mefhum ve hükümleri tetkik edeceğiz. Bu hükümler tatbikatta muhtelif suretlerle tefsir edilmekte ve ilmî tahlil ve mütâlealarda da ihtilaflar vuku bulmaktadır. Hep bunlar miras sebebiyle istihkak davasından vaz-ı kanunun maksadına olduğunu tayindeki anlayış farkından ileri gelmektedir. O derece ki, hiç mirasla alâkası olmayan mülkiyet davaları dahi verese arasında oluncaya miras sebebiyle istihkak davası telakkı edilmektedir. Biraz sonra bunları izah edeceğiz.

Mevzuumuza vuzûh verebilmek için kanunun miras sebebiyle istihkak davası ve şartlarına müteallik maddesini gözönünde bulundurarak tahlil edelim.

Madde 577 — Terekeye veya bir kısmına vaziyet edenlere karşı kanuni veya mansup mirascı sıfariyle râcih bir hakka mâlik olduğuna zâhib olan kimse miras sebebiyle istihkak davasında bulunabilir. Hâkim davacının talebi üzerine hakkının muhafazası için iktiza eden tedbirleri ittihaz eyler. Bu tedbirler, teminat itası ve tapu kaydına şerh verilmesi gibi şeylerdir.

Görülüyorki madde muhtesardır. İrs sebebiyle istihkak mevzuu etrafındaki ihtimallere cevap verecek üslubda değildir. İfade edilmek istenen manaya göre maddede ya bir zafı terceme veya telif vardır. Aynı derecede veya racih hakka mâlik olduğuna zâhib olan denilmek daha duvafık olurdu. Çünkü davacı müteveffa yalnız başına varis olmak mümkün olduğu gibi davalı ile birlikte mirascılık hakkında mâlik olmak da mümkündür. İşte yanlışlıklar hep bu vuzuhsuzluktan ileri gelmektedir.

Yalnız, maddede maksadı anlamaya medar olacak bazı ibare ve kayıtlar mevcuttur. «Râcih bir hakka mâlik olduğuna zâhib olan» ibaresiyle müteakip maddelerdeki hüsnü niyet ve su-i niyet kayıtları o cumleden-

(1) Baş tarafı Dergi'nin 3. sayısındadır.

dir (2). Bunların delâleti altında kanun vazının maksadını istinbat ve şu tarzda ifade etmek isabetsiz olmaz zannındayım.

Başka varis olduğunu bilmeyerek veya bildikleri halde bunların sıfatı verasetlerini inkar ederek (3) kendileri varis oldukları iddiasıyla terekenin tamamına veya bir kısmına vaz'i yed edenler aleyhinde aynı derecede veya râcih bir hakka mâlik varisler tarafından istihkak davası açılabilir.

Nitekim «**Miras ve Tatbikat**» adlı eserimizde mes'eleyi şu suretle iza-ha çalışmıştık. Aynen buraya naklediyorum :

«Maddelerin ihtiva eylediği kayıtlardan dahi anlaşılacağı üzere miras sebebiyle istihkak davası irs sebebine müsteniden vaz'u'lyedden hakkın tanınması talebinden ibarettir. İslâm Hukukunda bu kabil davalara miras sebebiyle İstihkak Davası değil, Miras Davası denirdi.

Miras sebebiyle istihkak davası hükümleri cereyan etmek için davacı münhasıran veya dava olunanla derecede müsavi kanuni veya mansup mirascı olduğunu idia etmeli ve müddealeyh de davacının sıfatı verasetini inkârla beraber varis sıfatıyla terekeye veya bir kısmına vaz'-ı yed etmiş bulunmalıdır. Taraflar mirascı olup verasetde ve müddeâ-bihin terekeye aidiyetinde ihtilâf olmadığı takdirde davaya izalei şuyu veya iştirak dola-yısıyla başka bir hakka taallük eder.

Davacı ve davalı o sıfatla, yani mirascı sıfatıyla hareket etmezlerse adı istihkak davası ve her ikisi de mirascılık iddiasında olup da hiç biri terekeye vâziu'l-yed değilse bu mücerred verasette ihtilâf mahiyetinde olur.»

(2) Râcih mukaddem, üstün demek ve burada hüsnüniyyet, başka varis olduğunu bilmeyerek ve suni niyyet, başka varis olduğunu bilerek demektir.

(3) Verasetde ihtilâf olmadığı cihetle hadisede adı mürürüzaman cari olduğu halde irs sebebiyle istihkak davalarında mürürüzaman olamayacağından bahisle bu def'-in reddine karar verilmesinde isabet yoktur. 2. Hukuk dairesi 30/12/1934

Müddeabih malların, tarafların murisinin terekesi hasılâtından elde edildiği iddia edilmiş ise de verasetde ihtilâf olmaması itibariyle dava irs sebebiyle istihkak mahiyetinde olmayıp bu sebeple davalı suiniyyet sahibi olsa dahi Medeni Kanunun 579. maddesinde yazılı müruruzamana tabi bulunmamış ve murisin vefatı tarihi ile dava tarihi arasında on seneden fazla müddet müddet mürur eylemiş olmakla Borçlar Kanununun 125. maddesi gereğince davada mürurüzaman hasıl olmuş olmasına mebni 2. Hukuk Dairesi 20/1/1948.

Hülâsa : Miras sebebiyle istihkak davalarında davacı ve davalı veraset iddiasında olacak ve davalı davacının varis olduğunu bilmeyecek (4) veya bildiği veya bilmesi lâzım geldiği halde inkar ederek terekeye veya bir kısmına el koymuş bulunacak ve tabiatıyla murafaalar bu noktalar üzerinde cereyan edecektir.

Bahse daha ziyade vuzuh vermek için zikri geçen maddenin tazammun ettiği kayıtlar üzerinde tevakkuf ederek birer misâl ile meseleleri tahlil ve mütâlaa edelim.

1 — Müteveffaya veraset iddiasında bulunmayan bir şahsın terekeden bir malda mülkiyet veya aynı bir hak iddiası alelâde bir istihkak davasıdır. Bu cihetle bahsimizin mevzuundan hariçtir. Bu vazih ve aşikardır.

2 — Varislerden biri veraset iddiasıyla terekeye el koyan ve veraset iddiasında bulunan kimseden terekeden bir mal murislerinin olmayıp kendi mülkü olduğunu iddia ederse bu dava müteveffa aleyhine açılmış bir mülkiyet davası gibi adi istihkak davasıdır. İddia ister murisden hayatında telâkkı-i mülk sebebine ister başka her hangi bir sebebe istinad etsin hâziri tesir değildir.

Meselâ davacı müddeabih malı muris sağlığında bana hibe etmişti veya bu malı filandan satın almıştım gibi bir sebeple mülkü olduğunu iddia etse adî bir istihkak davasında bulunmuş olur ve adî istihkak davası hükümleri cereyan eder.

3 — Verasetde münazaa yoksa, yani davalı evvel ve âhir davacının sıfatı verasetini inkâr etmiyorsa davacının hak talebi, ya bir taksim veya hissa-i irsiyye veya mühayee (5).

Meselâ, mâddei, müteveffa babamızın veraseti ikimize münhasırdır. Davalı, murisimizden kalan tarlanın veya evin taksimine yanaşmıyor; taksim olunmasını isterim, diye dava ve davalı, davasının veraset davasını ikrar etse bu bir taksim davasıdır.

(4) Medendî kanununun üçüncü kitabının birinci kısmının 13. bâbı hükümlerine göre hazine kanunu mirascılar arasında syailmiştir Aynı kanunun 534. maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesi hükmü ile de hazine'ye intikal eden miras dolayısıyla diğer kanunî mirascıların miras sebebiyle istihkak davası ikame etmek hakları mahfuz tutulmuştur. Binaenaleyh dava kanununun bu hükümlerine göre miras sebebiyle istihkak davası olduğundan bu davaya karşı dermeyan edilen müruri zaman definden dolayı tatbiki icap eden hüküm bozma kararında işaret olunan 579. madde hükmüdür. Bu itibarla bozma kararına uyulmak gerekli iken bazı mütallat dermeyanı suretiyle bozulan hükümde ısrar olunması kanuna muhaliftir. Hukuk Heyeti Umumiyesi

4 — İhtilâf yalnız verasetde olup meydanda tereke yok veya var da davalı zilyed değilse dava mücerred **veraset davasıdır**.

Meselâ, davacı terekeye veya bir kısmına elkoymamış bir şahısdan müteveffaya şu cihetden ben de varisim, verasetiikimize münhasır olduğu halde davalı verasetimi inkâr ediyor, verasetimin sübutuna karar verilmesini isterim, diye dava etse bu mücerred bir veraset davasıdır.

Bazı müellifler bu hallerde veraset isbat olunamayacağını yazıyorlarsa da bizce bu fikir çok yanlıştır; vazı-ı kanunun maksadına muhalifdir. Veraset isbatı değil hasım muvacehesinde bir taraflı olarak dahi kabili isbattır. Nitekim birinci makalede izah etmiştik.

5 — Davalı veraset iddia etmiyorsa dava, varis olmayan bir şahıs aleyhine veraset sebebiyle bir hakkın himayesi talebidir; Miras sebebiyle istihkak davası değildir. Bu dava hayatında müris tarafından açılmış olsa nev'ine göre vafı ne ise varis tarafından açılması halinde yine odur.

Meselâ, davacı bir şahıs yedinde bulunan mal veraseti kendisine münhasır olan murisinin olduğunu iddia ile tarafına teslimini talep ederse bu dava alelâde bir istihkak davasıdır. İster davalı müddeâbih mal kendi mülkü olduğunu beyanla müteveffanın olduğunu inkar etsin, gerekse müteveffadan sağlığında telâkkıy etmiş olması gibi bir defide bulunsun, davanın mahiyetini değiştirmez.

Varisler arasında tahaddüs eden davalar bunlardan ibaret değildir. Tarafların iddia ve müdafaalarına nazaran muhtelif hüviyyet ve şekiller arz edebilir. Her davanın mahiyyet ve hüviyyetini tayin etmek kolay olmaz.

Miras sebebiyle istihkak davasını izah dolayısıyla hatıra gelenleri az evvel yazmıştık. Yine aynı münasebetle tesadüf ettiğimiz bazı hadiseler de temas edelim.

1 — Varisler arasında mütehaddis mirasdan mahrumiyyet ihtilâfı, miras sebebiyle istihkak davası sahasında mütalâa edilemez. Bu ayrı bir meseledir.

Farz edelim ki bir kimse, terekeye el koyan diğer varis aleyhine açtığı davada haklarını talep edip de davalı, davacı müteveffa murisimizi öldürmeğe teşebbüs ettiğini iddia ile verasetinden mahrum olduğunu dermeyan ederse muhakemebu iddia üzerinde icra ve iddianın sübut ve ademi sübûtuna göre hükm olunur. Bu davada miras sebebiyle istihkak davasına mahsus hükümler tatbik olunmaz.

(5) Mühâyee menafiin taksiminden ibarettir. Meselâ bir evde müşterek olan iki hissedar bir sene biri ve diğer sene diğeri nöbetle intifa etmek üzere veya iki evden birinde biri diğerinde öbürü oturmak üzer karar vermek gibi. Birinciye zamanen, ikinciye mekanen mühâyee denir.

2 — Varisler arasında veraset sebebinin sıhhat ve butlarına müteallik ihtilâflar dahi miras sebebiyle istihkak davası değildir.

Meselâ, müteveffanın babası, oğul müteveffanın evladlığı aleyhinde evlatlık mukaveleye bağlanmadığından hükmü yoktur. Bu cihetle oğlunun veraseti bana ait ve münhasır diye iddia etse muhakeme ve tetkiykat butlan iddiası üzerinde icra olunur ve neticeye göre dava kabul veya reddolunur. Bu mefruz hadisede de miras sebebiyle istihkak davası hükümleri düşünülemez. Çünkü, gerek birinci ve gerek bu misâlde kanunun beyan eylediği miras sebebiyle istihkak davasının unsur ve şartları mevcut değildir.

Bizim, kanunun metninin mantik ve mehfumundan, sevk olunan kayıtlardan anlayabildiğimiz budur. Temenni edelim ki meseleler temyiz içtihadlarıyla tekarrür etsin de iş sahipleri senelerce mahkemelerde uğraşmaktan ve masraf ve külfet ihtiyarından kurtulsunlar. Ancak hatıra gelen hadiselerin hükümlerinin içtihadlarla tekarrürü çok zamana muhtacdır. Bunları beklemekten ise medeni kanunu tadil ile iştigal eden heyet, kanunun bu ve benzeri maddelerine vuzûh vererek tadile himmet ederse daha faideli olur.

Devam edecek